

BLOGI

Suomen pitkän aikavälin kasvunäkymät pysyvät vaimeina

Suomen talous | 17.08.2018 | Petri Mäki-Fränti

KIRJOITTAJA

Petri Mäki-Fränti
Vanhempi ekonomisti

Suomen Pankin keskipitkän ja pitkän aikavälin ennusteiden perusteella Suomen talouskasvu jää seuraavan kahden vuosikymmenen aikana keskimäärin 1,5 % tuntumaan.¹ Kasvu on selvästi hitaampaa kuin lähes 3 % keskimääräinen talouskasvu finanssikriisiä edeltäneen 20 vuoden aikana.

Pitkän aikavälin talousennuste perustuu talouden tuotantopanosten, eli työvoiman, pääomakannan ja kokonaistuottavuuden odotettuun kehitykseen. Näitä on pääasiassa arvioitu niiden aikaisemman kehityksen perusteella. Teknologisen murroksen ja ilmastonmuutoksen kaltaisten ilmiöiden kasvuaikutukset jätettiin tarkastelun ulkopuolelle, sillä niitä on mahdotonta arvioida määrällisesti. Useamman vuosikymmenen pituisella aikavälillä väestönkasvu, pääomakannan kasvu ja työn tuottavuus ovat kuitenkin yleensä seuranneet melko hitaasti muuttuvia trendejä.

Julkisen talouden tasapainottuminen itsestään talous- ja tuottavuuskasvun kautta näyttää toiveajattelulta. Talouden vaimeita näkymiä selittävät sekä ulkoiset että puhtaasti kotimaiset tekijät. Jälkimmäisiin on kuitenkin jossain määrin mahdollista vaikuttaa talouspolitiikan valinnoilla.

Työpanoksen kasvu ei enää tue talouskasvua

Näyttää ilmeiseltä, että työvoiman määrän kasvu ei enää tue Suomen talouskasvua kuten menneinä vuosikymmeninä. Työpanoksen määrän arvioidaan vähenevän lähes 1,5 % vuosien 2026–2040 aikana. Pelkästään työikäisen väestön määrä supistuu Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vajaalla 30 000 hengellä vuosien 2026–2040 aikana. Lisäksi

keskimääräinen työaika työllistä kohti on laskenut trendinomaisesti jo pitkään, eikä kehitykseen odoteta nopeaa käännettä. Varsinkin osa-aikaisten töiden odotetaan edelleen yleistyvän sitä mukaa kun osallistumisaste kasvaa ja uudenlaisia ryhmiä tulee työmarkkinoille. Työvoiman määrää on tosin viime vuosina kompensoinut osallistumisasteen kasvu, varsinkin eläkeikää lähestyvien kasvanut osallistuminen työmarkkinoille.

Työn tuottavuuskin kasvaa hitaammin kuin viime vuosikymmeninä

Suomen talouskasvu riippuu tulevina vuosina lähes täysin työn tuottavuuskehityksestä (Kuvio 1.) Tuottavuuden kasvu riippuu osaltaan siitä, paljonko taloudessa on tuotannollista pääomaa työntekijää kohti. Pääoman määrän lisäksi tuottavuuskasvun nopeus riippuu vaikeammin mitattavista tekijöistä, kuten teknologian tai työn organisoinnin kehittymisestä. Nämä tekijät yhdessä määrittävät talouden ns. kokonaistuottavuuden kasvuvauhdin.

Taantuman aikana talouden investointiaste jäi useana vuonna alhaiseksi, ja tutkimus- ja tuotekehityksen menot supistuivat. Investointeja vähensi myös talouden rakennemuutos, varsinkin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden alamäki. Talouden pääomakanta pääsikin rapistumaan. Korkeasuhdanteen aikana investoinnit sekä tutkimus- ja kehityksen menot ovat vähitellen elpyneet, ja teollisuuden toimialarakenteen muutokset tulleet ainakin väliaikaiseen päätökseen. Pitkän aikavälin laskelmissa pääomakannan kasvuvauhdin odotetaan nousevan vähitellen 1990-luvun laman jälkeiselle keskimääräiselle tasolle. Osaltaan investointiastetta pitää yllä meneillään oleva nopea tekninen kehitys, joka pakottaa yrityksiä uudistamaan tuotantovälineitään.

Tuottavuuskasvun kannalta tärkeä kysymys on, missä määrin talouden digitalisaatio kasvattaa työn tuottavuutta varsinkin palvelutuotannossa. Kaikista tähän saakka nähdyistä informaatioteknologian edistysaskelista huolimatta kehittyneiden maiden kokonaistuottavuuden kasvu on pysynyt vaimeana 1980-luvun jälkeen.² Suomen Pankin kasvuprojektiossa on tässä kohden kuljettu kultaista keskitietä. Kokonaistuottavuuden odotetaan kahden seuraavan vuosikymmenen aikana kasvavan, mutta maltillisesti eli noin prosentin vuodessa.

Palveluvaltaistuminen voi hidastaa tuottavuuskasvua

Työn tuottavuuskasvu on perinteisesti ollut nopeinta tehdasteollisuudessa, mutta työllisten määrä Suomen tehdasteollisuudessa väheni noin 100 000 hengellä vuosina 2008 – 2017. Samalla uusia työpaikkoja on viime vuosina syntynyt varsinkin terveydenhuoltoon ja hoivapalveluihin. Terveys- ja sosiaalipalvelut kasvattavat kansalaisten hyvinvointia siinä missä vientiteollisuuskin. Julkisten palveluiden järjestäminen sitoo kuitenkin työvoimaa, mikä heikentää työvoiman saatavuutta niillä toimialoilla, joissa tuottavuuden kasvu on nopeaa. Työpanosta voidaan julkisella sektorilla korvata työn tuottavuutta kasvattavilla toimenpiteillä kuten SOTE-uudistuksella. Tämä on

kuitenkin haastava tehtävä. Tilastojen mukaan julkisen sektorin kokonaistuottavuus esimerkiksi vuosina 1997–2017 polki paikallaan tai joinakin vuosina jopa laski.

Onkin ilmeistä, että julkinen talous ei tasapainotu pelkästään talous- ja tuottavuuskasvun avulla.

Asiasanat

kasvu, talousennuste, talouskasvu, tuottavuuden kasvu, tuottavuus, työn tuottavuus, työpanos